

Nu er der omtrent gået et halvt år siden den forfærdelige brand, der var påsat, hærgede hovedbygningen på Hellebæk Avlsgård. Foreningens arbejde, alle plancher, udstillinger, billeder, bøger og undervisningsmaterialer gennem 8 år gik til ild og vand. Optimismen var svær at få øje på gennem røgsløret. Sagen er ikke opklaret, og nu henlagt.

Måske er det en overdrivelse at sige, at foreningen er ved at stige op som en fugl Phønix af asken – men vi gør, hvad vi kan! – Lån af det store mødelokale har betydet ”tag over hovedet”, og det kan vi takke skovrider Jens Bjerregaard Christensen og skovfoged Henrik Rømer for. Stor tak også til Gyldendals og Dane’s forlag for donationer i form af fugle- og naturbøger – og sidst men ikke mindst til vore medlemmer, som bakker foreningen op på den mest varme og positive måde. På gensyn og vel mødt til sommerens ture og arrangementer.

Siden sidst

Med Kohavens Venner på ørnetur i Skåne den 27. februar.

Det var en mørk og stormfuld nat ...nej, helt så galt var det ikke, men vejret artede sig bestemt ikke fra sin bedste side. Det var koldt, så koldt som det nu kan være en dag sidst i februar – ve’dem, som havde for let tøj på eller forlod den hyggelige varme i bussen efterladende sine handsker!

For en ørnetur var starten kl. 8:00 egentlig ret sent på morgenen, men godt det samme – det var diset og mørkt – og koooldt og blæsende! På færgen forsynede de 48 deltagere sig med chokolade og andet mund- og sjælegodt. Nogle få nød godt af de mange tobaksbilletter som vores gode chauffør Børge Dam fra Scan Rejseservice udleverede, og så gik det sydpå mod ørnenes vinterrasteområde ved de sydsånske søer øst for Malmø. Der var god afsætning af en Enkelt-dram men ikke en fugl undervejs, ikke så meget som én rastende gås.

Første stop ved Havgårdsjøen ... tåge ..dårlig sigt ... Steen og Peter skuler mod hinanden, mundvigene nedad - videre. Febrilsk klemmes blikket igennem tågen de ”sædvanlige” steder – intet! Langsomt triller vi til Næsbyholm stiger ud og vandrer mod pumpehuset, hvor en fasan støjende flygter over grusvejen. Så er den der – dagens havørn! En ung havørn kommer fint hen over os, ser alle den? Den er samarbejdsvillig

Ørneentusiastene på tur i Skåne

Foto: Niels Grønkjær

og sætter sig i en stor gammel eg og lader sig beskue. Den flyver lidt længere væk bag om godshuset for lidt senere igen at vise sig meget fint. Den kommer over engen og vejen, da vi går tilbage til bussen. Så er det tid til frokost og varm te i Fyledalen med håb for et par ørne, der måtte passere forbi imedens? Niksen! Og læ for vinden var der heller ikke! Her var køligt! Gad vide om man kan lokke deltagere på tur igen? Videre til nordenden af Fyledalen – der må der være ørn et sted! Langsomt hen under højspændingsledningerne, stirre på masterne – dér, der er noget i mast tre og fire herfra – kongeørne! Stemning i vejret. Lidt længere frem og ud af bussen, vi går nogle hundrede meter igennem gården og sætter scoperne op. To flotte kongeørne bliver beundret af alle – den ene letter, flyver nærmere mod den anden og forsvinder lidt bag birkene. I mellemtiden ankommer tre danske biler med ornitologer, som vi også har mødt tidligere. Snakken går, og så sker det! Der bliver lavet små ørne! ”Den forsvundne” ørn dukker op igen, flyver op i masten til den tilbageværende og parrer sig med den – nu ved vi, hvilken der var hanen og hvilken der var hønen-. En betagende oplevelse. For de fleste sikkert en enestående iagttagelse. Pludselig kan man se et lille stykke blå himmel – og det er blevet meget varmere og mindre blæsende.

Kalender/oversigt

(Hold øje med hjemmesiden for ændringer og tilføjelser)

Høslæt med Helsingør Kommune

- Lørdag d. 18. juni kl. 10.00-15.00

De Vilde Blomsters Dag

- Søndag d. 19. juni kl. 11.00-14.00

Høslæt på engen

- Søndag d. 3. juli kl. 10.00

Folk, fæ og frokost i Hellebæk Kohave

- Lørdag d. 16. juli kl. 11.00

”Åbent hus” i gårdbutikken på LI. Krogelund

- Søndag d. 17. juli kl. 11.00-15.00

”Det livgivende rene vand”

- Søndag d. 14. august kl. 11.00- 13.00

Maleworkshop

- Søndag d. 21. august kl. 10.00-16.00
- Søndag d. 4. september kl. 10.00-16.00

På vejen hjem kørte vi over Vombs enge og kunne i det svindende lys endelig glæde os over rastende gæs og nogle få sangsvaner. En tak til alle deltagere, der trodsede kulden med godt humør og god stemning.

Peter Rodemann.

Generalforsamling søndag den 13.marts

Ca. 45 medlemmer var mødt. Carsten Birket Andersen blev valgt som dirigent og Axel Gaarslev som referent.

Formand Steen Søgaard fremlagde beretning for det forgangne år. Beretningen blev godkendt. Regnskabet for 2010 samt bestyrelsens budget for 2011 blev fremlagt af kasserer Niels Grønkjær og godkendt. Kontingentet blev forhøjet med kr. 25,- for alle medlemsgrupper med virkning fra 2012.

Bestyrelsesmedlem Aase Olesen gennemgik vedtægtsændringerne, som blev godkendt. Vedtægterne kan hentes på vor hjemmeside.

Henrik Schurmann, Kirsten Holst, Niels Grønkjær og Steen Søgaard blev genvalgt til ordinære bestyrelsesmedlemmer for 2 år.

Niels Pedersen blev valgt som ny bestyrelsessuppleant for 2 år.

Per Christensen fik hvervet endnu en gang som revisor.

Under eventuelt en god diskussion blandt andet om grusvejens stand, som foreningen i øvrigt ikke har noget ansvar for.

Efter generalforsamlingen 'brandkaffe' og en snak om foreningens situation.

Dialogmøde mellem statskovdistriktet, Ornitologisk Forening Nordsjælland og Hellebæk Kohaves Venner 21. marts 2011

Formålet med disse møder er at udveksle viden om naturen på statskovdistriktet og blive enige om nogle tiltag, der kan gavne dyr og planter.

Vi var en stor forsamling, ca. 15, samlet under det for os nye distrikt Skov- og Naturstyrelsen, Nordsjælland. Til stede var adskillige ansatte fra distriktet, ornitologer fra 'Hillerødområdet', en ansat i Gribskov Kommune og så os 'gamle' fra Skov- og Naturstyrelsen Øresund. For vores forening deltog undertegnede og Peter Rodemann.

Dagsordenen bestod af 16 punkter. Jo, vi var kommet til større forhold,

så der var rigeligt at tale om.

Her vil jeg blot nævne de emner, der direkte har betydning for os i Kohaven.

Vi gav distriktet en orientering om de mere sjældne rovfugle hos os, og hvad vi har gjort og fremover bør gøre for at beskytte dem. Vi fik desuden lovning på, at informationstavlerne i Kohaven ville blive genopsat/opsat ved de indgange, hvor skiltningen nu var mangelfuld. Det samme vil gælde for skiltningen langs Bøgeholm Sø, hvor det klart skal fremgå, at det ikke er tilladt at bruge nogle former for båd ved fiskeri. Evt. begrænsning (som vi er imod) af skarver i søerne blev også diskuteret. Det endte uafgjort, forstået på den måde at vi indtil videre lader skarverne selv bestemme, på hvilke øer de vil bo. En eventuel dato for indvielse af Nationalparken Kongernes Nordsjælland kan blive 20. februar 2012 - men lad os nu lige se tiden an.

Steen Søgaard

Fuglene i - og over Kohaven foråret 2011

Ligesom tidligere forår har der været mange fuglekiggere ude og dels nyde, dels tælle fugletrækket.

Overordnet vil jeg sige, nu hvor ¾ af fuglenes træksæson er overstået, at sæsonen har været en af de jævne, sådan lidt gennemsnitlig. I marts og det meste af april frem til påske var vejret præget af vestlige vinde, og det giver erfaringsmæssigt ikke så mange fugle. Det skyldes, at vinden skubber fuglene over mod Øresundskysten og får dem til at trække ud mod Sverige, inden de når Kohaven.

Hvepsevågen og lærkefalken er stadig på træk nordpå, men ellers er tallene i skemaet tæt på forårets endelige tal.

Den art, der især har vist en positiv tendens, har været havørn, hvor 30 fugle er sæsonrekord. Dertil kommer 5-10 havørne, der har fløjet rundt i området, så man i marts og april næsten kunne se dette store vingefang hver dag. Også den røde glente har vist sig hyppigt på træk, og det er blevet til over 100 fugle.

En række arter har i lighed med de forrige sæsoner vist sig i lave antal. Det gælder især blå kærhøg, duehøg, fjeldvåge, fiskeørn og dværgfalk. Man kan frygte, at bestandene af disse rovfugle ikke har det for godt i yngleområdet. Eller måske er det snarere i overvintringsquarterne,

Musvåger kredsede i opvind

Foto: Axel Mortensen

Træk af rovfugle og trane ved Hellebæk foråret 2011 og gennemsnitstal for arterne 1980-2009

Art	Antal 2011	Gennemsnit 1980-2009
Hvepsevåge	47	1016
Sort glente	3	3
Rød glente	110	63
Havørn	30	8
Rørhøg	81	110
Blå kærhøg	15	77
Duehøg	7	21
Spurvehøg	697	955
Ørn sp.	1	-
Kongeørn	1	1
Musvåge	5626	6885
Fjeldvåge	37	240
Fiskeørn	80	178
Tårnfalk	41	31
Dværgfalk	21	35
Lærkefalk	14	28
Vandrefalk	9	11
Trane	1783	1154
Rovfugle i alt	8603	9673

at det står galt til? Flere undersøgelser må vise dette.

Tranen – og trækket af denne majestætiske fugl, står vores hjerte ekstra nær. Og hvordan forløb trækket så dette forår? Ja, den megen vestenvind gav ikke mange store dage. Men lørdag 26/3, hvor foreningen netop afholdt sin første tranetur i Kohaven, brød trækket løs på en dag med svage vinde. Flok efter flok dukkede op nede mod sydvest fra kl. 13 og fremefter, og ved dagens slutning stod kliktel-lerens tal på 1.350 traner. En rigtig topdag, hvor også mange af flok-kene kom på tæt hold af de beskuende. Mange småflokke blev set de følgende uger, og det samlede forårstal endte på 1.783. Det er også blevet til 4 hvide storke, som alle er set kredse højt på himlen eller er set flyvende mod sydvest.

Grågæssene har nu i skrivende stund mellemstore unger, og rundt omkring i Kohaven ses flere flokke af unge gæs, der ikke yngler, men gør sig til gode med det saftige, grønne græs. Skarverne i både Bøgeholm Sø og Bondedammen har også travlt med at fodre unger op. Kolonien på øen i Bøgeholm Sø er vokset fra ca. 20 reder i 2009 til nu ca. 150 reder i 2010! Medens der nu kun er 1/3 så mange beboede reder i Bondedammen. Måske er skarverne ved at flytte fra Bondedammen til Bøgeholm Sø. Usædvanlige småfugle, der som vanlig blot raster en enkelt dag på trækket, er det også blevet til. Det er en del ringdrosler og nogle vendehalse.

Jo alt i alt har Kohaven her i foråret givet mange naturoplevelser til den tålmodige iagttager.

Steen Søgaard

Skovrider Jens Bjerregaard Christensen Foto: Niels Grønkjær

Møde med skovrider

Jens Bjerregaard Christensen.

På et velbesøgt aftenmøde den 4. maj blev der givet en grundig orientering om den nye struktur i Naturstyrelsen, der tidligere hed "Skov- og naturstyrelsen". Skovdistrikterne "Gribskov" og "Øresund" er nu slået sammen til "Naturstyrelsen Nordsjælland" under ledelse af skovrider Jens Bjerregaard Christensen.

Skovrideren redegjorde for de opgaver, som styrelsen nu varetager, nemlig opgaverne fra Naturstyrelsen, Miljøstyrelsen og Kort- og Matrikelstyrelsen samt Natur- og Miljøklagenævnet.

Missionen er rammer for natur og mennesker, d.v.s. beskyttelse og benyttelse, mens produktion af træ ikke mere indgår i opgaven.

Det betyder, at skovene så at sige får lov til at passe sig selv. Gamle træer får lov at ligge, hvor de falder, med mindre der er behov for at rydde skovstierne, så man kan færdes uhindret i området.

Naturstyrelsen lægger stor vægt på brugerinddragelse ved anlæg af vandrestier, ridestier, skiløjper m.v. Skovrideren nævnte, at der ofte var konflikter mellem de forskellige brugergrupper i skovene, men at de som regel kunne løses med Naturstyrelsens mellemkomst.

Jens Bjerregaards Christensen redegjorde for Kongernes Nordsjælland og mente ikke, at der var udsigt til en løsning af problemerne før efter det kommende folketingsvalg. Målet er en sammenhængende nationalpark på det næsten 35.000 ha. store område, hvor langt det meste er statsskove. Indvendingerne mod parken kommer fra de organisationer, som repræsenterer de privatejede landbrugsarealer, som forbinder de enkelte skovområder.

For Hellebæk Kohaves Venner var aftenens vigtigste spørgsmål, hvad der skal ske med Avlsgårdens brandhægede hovedbygning. Skovrideren kunne oplyse, at han nu havde fået bevillingen til at nedrive huset, - nu manglede bare selve nedrivningstilladelsen fra kommunen. Han mente at kunne love, at bygningen var væk og pladsen ryddet inden efteråret. Kohavens Venner udtrykte stor tilfredshed med udsigten til at få mulighed for at gennemføre nogle lettere anlæg til information / formidling. Det har været planlagt i nogen tid, indtil

nationalparken er en realitet og Hellebæk Avlsgård som planlagt kan indgå i den formidling, som skal udvikles af Nationalparkens kommende bestyrelse.

Indtil da kan Kohavens Venner påregne at benytte lokaler i en af gårdens længer til møder og udstillingsaktiviteter.

Også problemerne med den omdiskuterede grusvej gennem Kohaven lovede skovrideren at se positivt på, så den kunne blive mere trafikvenlig over for alle former for vejfarende, herunder ved evt. at gøre vejen smallere og forsyne den med adskilt gangsti og kørevej.

Efter foredraget var der en livlig debat om en række store og små spørgsmål i forbindelse med skovstiernes tilstand og den videre udvikling af formidlingen af natur/kulturhistorie i det spændende Hellebæk-område.

Aase Olesen

Fantastiske fuglefotos på forårsudstillingen.

488 gæster kan ikke ta' fejl!!! Forårsudstillingen med Axel Mortensens fuglefotos blev en gedigen succes. Ingen er i tvivl om hans store forkærlighed for fugle. Hans utrolige tålmodighed gør, at han i dagevis kan han vente på at få det helt rigtige billede. – Resultatet udebliver da heller ikke. Sublime billeder og spændende historier om optagelserne.

Tak til Axel Mortensen som gav Hellebæk Kohaves Venner en stor oplevelse – og tak til Henrik Schurmann der sammen med Axel designede og fremstillede plancherne.

Nattergaleturen d. 20. maj

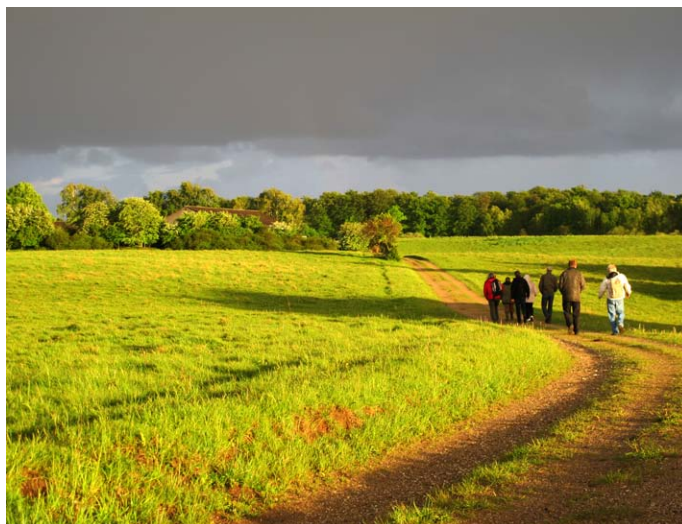
Tidligere år arrangerede vi nattergaleturen i den årlige morgenstund (før fanden får sko på). I år lavede vi turen som en aftenur i Kohaven i samarbejde med Danmarks Naturfredningsforening for at lytte til nattergalens smukke sang.

Ca. 25 aftenfriske folk dukkede op kl. 22 på en dejlig majaften for at få denne stemningsfulde oplevelse, man får, når man kommer væk fra byens lys og larm. Deltagerne blev da heller ikke skuffede. Nattergalen gav sig velvilligt syngende til kende tillige med andre aften-

Syngende nattergal

Foto: Axel Mortensen

Kohaven. Det specielle lys der kan forekomme mellem hagl og torbenbyger
Foto: Jette Cold Ravnkilde

sangere, bl.a. sangdroslen. På turens første stop ved Klausbro sås og hørtes også to skovsnepper med deres karakteristiske 'p-ist, p-ist', og en aftenglad vibe skreg i skumringen. Tidligere på aftenen var uglerfar og -mor set i skorstenen på Anes hus, men da man nåede Anes hus, var ugerne taget på jagt. Men efter pålidelig kilde kunne alle efter turen gå hjem i seng med fuglefløjt i ørene og frisk luft i lungerne.

Europæisk nationalparkdag.

I anledning af "Den europæiske nationalparkdag" den 24. maj havde NTS Nordsjælland under temaet "frivillige" opfordret HKV til at deltage. Vi skulle orientere om vort arbejde og aktiviteter.

Grundet det omskiftelige vejr hagl, regn og sol, mødte kun en lille trodsig skare op, vejrgudernes lunefuldhed må man bare indordne sig under.

Det blev en kort tur ned til Bøgeholm sø, hvor Ida Dahl-Nielsen (NTS) trods vind, hagl og regn, fortalte om om de forskellige krav, man iflg. den i EU vedtagne plan for Natura 2000 områder skal leve op til på landsplan, også for vores område. Naturstyrelsen arbejder derfor på at udarbejde detailplaner for de forskellige naturtyper i Hellebæk Kohave.

Efter gentagende regn/haglbyger blev vi dog nødt til at foretage en tilbagetrækning/ retræte til Avlsgården, hvor der heldigvis var varm kaffe på kanden og småkager til. Vi nåede ikke rundt på den planlagte tur, hvor der også skulle have været et besøg på vores høslæteng. Etablering og drift af denne kunne så anskueliggøres i mere tørre og varme omgivelser, og uden våde sokker.

Nu i ly for vejret, fortalte Ida Dahl-Nielsen og Torben Hoch (NTS) om de intentioner, der ligger til grund for disse samordnende forordninger/beslutninger om beskyttelse af naturens alsidighed, og beskyttelse af samme.

Meget andet blev diskuteret, men specielt vores eget område var interessant, hvad kan man gøre,? Svaret var: deltag i den offentlige debat, gør din indflydelse gældende og sig din mening.

Kommende arrangementer

Høslæt med Helsingør Kommune

Lørdag d. 18. juni kl. 10.00-15.00

Helsingør Kommune – Center for Teknik og Miljø inviterer hermed til en anderledes spændende og alternativ familiedag i den nyligt fredede Færgevejskile.

Arrangementet afholdes på arealet mellem Klostermosevej, Hans Paaskevej og Prøvestensvej bag Politistationen.

Programmet for dagen er følgende:

Kl. 10:00

Velkomsttale ved formand for miljøudvalget Jørgen Lysemose og Landskabsforvalter Pia Sørensen.

Kl. 10:30

Niels ”Åmand” Johannsen vil demonstrere og undervise de tilstedeværende i, hvordan man håndterer en le og vise grundidéen med høslæt.

Hellebæk Kohaves Venner vil assistere og bidrage til, at I der møder op til arrangementet får mulighed for at lære at slå med le og stakke det afslåede hø på en måde så det senere kan anvendes som foder for kvæg og får.

Det er vores håb, at der blandt de fremmødte vil være interesse for at danne et høslætlaug for området.

I den forbindelse vil Hellebæk Kohaves Venner, på dagen være behjælpelige i forbindelse med oprettelsen af et høslætlaug for området.

Formanden for Danmarks Naturfredningsforeningens lokalafdeling, Ebbe Kanneworff vil være guide på en naturvandring gennem fredningen.

Museumsinspektør Lars Bjørn Madsen vil guide en tur langs gamle diger og andre kultur-, og landskabshistoriske interessante steder.

Kl. 13:00

Naturcentret Nyruphus vil arrangere ”noget spændende for forældre og deres børn” – med naturindhold.

Naturvandring gennem fredningen ved Ebbe Kanneworff og guidet tur langs gamle diger med Lars Bjørn Madsen gentages for dem der måtte komme senere.

Økologiantmand Kurt Larsen, Lille Krogelund vil under hele arrangementet sørge for at der er økologisk mad og drikke: Grillstegte økopølser, øl, vand, kage og kaffe til rimelige priser.

Et stort telt vil sikre at maden kan indtages i tørvejr – hvis det mod forventning skulle blive regnvejr.

P-pladser ved Prøvestenscentret, Svømmehallen, Vapnagård og Borupgård bebyggelsen.

De Vilde Blomsters Dag i Norden

Søndag den 19. juni kl. 11-14

Hellebæk Kohaves Venner afholder i samarbejde med Botanisk Forening De Vilde Blomsters Dag ligesom det sker overalt i Norden. Igen i år vil Gunnar Rylander Hansen guide os rundt i blomsterriget i Ko-

Gunnar Rylander Hansen: Bøj jer og se hvad I finder.
Foto: Margrethe Tjalve

haven med gode fortællinger, illustrative fremvisninger og højt humør. Bagefter er der fælles frokost. Mad medbringes, drikkevarer kan købes, den store grill er tændt.

Turleder: Gunnar Rylander Hansen/Margrethe Tjalve

Mødested: Hellebæk Avlsgård

Medbring: evt. florabog, lup, gummistøvler, madpakke eller ”noget” til grillen

Gratis for medlemmer, andre kr. 20,-

Høslæt på vor egen eng

Søndag d. 3. juli kl. 10

Opfordring til alle! Vi mangler høstfolk.

Vor lille eng ved Karens hus er klar til at blive slået. Kom og vær med til at slå, høste og rive. Vi glæder os til at se rigtig mange nye og gamle høstfolk.

Mødested: Hellebæk Avlsgård

Haves: leer, river og høtøve

Belønning: en dejlig solid frokost

Folk, fæ og frokost i Kohaven

Lørdag d. 16. juli kl. 11

Kohaven bærer sit navn med rette. Det skotske Højlandskvæg på markerne omkring Avlsgården er en del af den smukke natur.

Igen i sommer inviterer økologiantmand, kvægavler Kurt Larsen, Tikøb på ”kovandring”. Kurt fortæller om sine køer, sit arbejde med dem og om de tanker og økologiske aspekter der ligger bag. Sideløbende fortæller Steen Søgaard om græsningens betydning for overdrevets pleje og udvikling.

Efter turen er der tændt op i grillen på Avlsgården. Medbragt frokost kan suppleres med grillstegte økopølser og andre smagsprøver. Drikelse og et udvalg af Kurt Larsens velmagende kødvarer kan købes.

Turleder: Kurt Larsen og Steen Søgaard

Mødested: Hellebæk Avlsgård

Gratis for medlemmer, andre kr. 20,-

”Åbent hus” i den økologiske gårdbutik på Lille Krogelund.

Søndag d. 17. juli kl. 11-15

I fortsættelse af lørdagens Folk, fæ og frokost på Avlsgården inviterer Lisa og Kurt Larsen til et besøg i deres egen gårdbutik. Der vil være smagsprøver på de økologiske varer, et lille glas, hyggeligt samvær og mulighed for at købe kødvarer med hjem.

Sted: Lille Krogelund, Tinkerupvej 23. Tikøb

foto: Henrik Schurmann

Forårets fototur i starten af maj måned foregik i flot vejr. Lige inden vi sluttede, mødte vi en meget samarbejdsvillig guldsmed, som blev fotograferet ivrigt af deltagerne.

”Det livgivende rene vand”

Søndag d. 14. august kl. 11-13

Det livgivende rene vand, hvad er det?

Vi hører jævnligt i pressen om forurening. Så er det badevandet ved kysterne, så er det drikkevandsboringer eller vandforsyningen et sted der er forurenet af nedsvivende pesticider eller colibakterier.

Disse og mange flere spørgsmål kan vi få nogle svar på, når Forsyning Helsingør, tager os med på en tur i vandindvindingsområdet som ligger under Hellebæk Kohave.

Efter endt vandring med spørgsmål og svar, afsluttes på vandværket, hvor vi ser og hører mere om det at bevare en høj drikkevands kvalitet.

Turleder: Forsyning Helsingør

Mødested: Hellebæk Avlsgård

Husk: gummistøvler og fornuftigt tøj

Gratis for medlemmer, andre kr. 20,-

Tegne- og maleworkshop kl. 10-16

Søndag d. 21. august

Søndag d. 4. september

Vi kan glæde alle vore tegne- og maleglade medlemmer med, at vi igen afholder workshop med billedkunstneren Merete Jürgensen fra kunstnergruppen Dane. Inspiration hentes i Kohavens dejlige natur.

Tilmelding ikke nødvendig. Kom blot glad og fro med lyst til at arbejde kreativt sammen.

Mødested: Hellebæk Avlsgård

Medbring: egne materialer, papir, lærred, farver, evt. staffeli – og en madpakke

Gratis for medlemmer, andre kr. 75,- pr.gang

Elektronisk nyhedsbrev

Hjælp os med at spare på portoudgiften.

Det kræver kun, at du tilmelder

dig på: kohavensvenner@gmail.com

Fremover vil du så modtage Nyhedsbrevet som vedhæftet PDF-fil. De der ikke bruger computer vil stadig modtage Nyhedsbrevet pr. post.

Deadline for indlæg til næste nr. d. 26. aug. 2011

Redaktion

Redaktør Kirsten Holst (ansv)

Tlf. 49 22 57 19 / 40 95 52 14

E-mail lakiholst@gmail.com

Niels Grønkjær, Axel Gaarslev,

Henrik Schurmann

Tryk: Skibstegnestuen, Ålsgårde

Kontakt til foreningen

Formand Steen Søgaard

Tlf. 49707230/20303556

E-mail steogmag@hotmail.com

Kasserer Niels Grønkjær

Tlf. 49263126 / 20280688

E-mail nielsg48@hotmail.com

Mail: kohavensvenner@gmail.com

w.w.w. kohavensvenner.dk

Skovene forandres

Af biolog Henrik Jørgensen, Naturstyrelsen

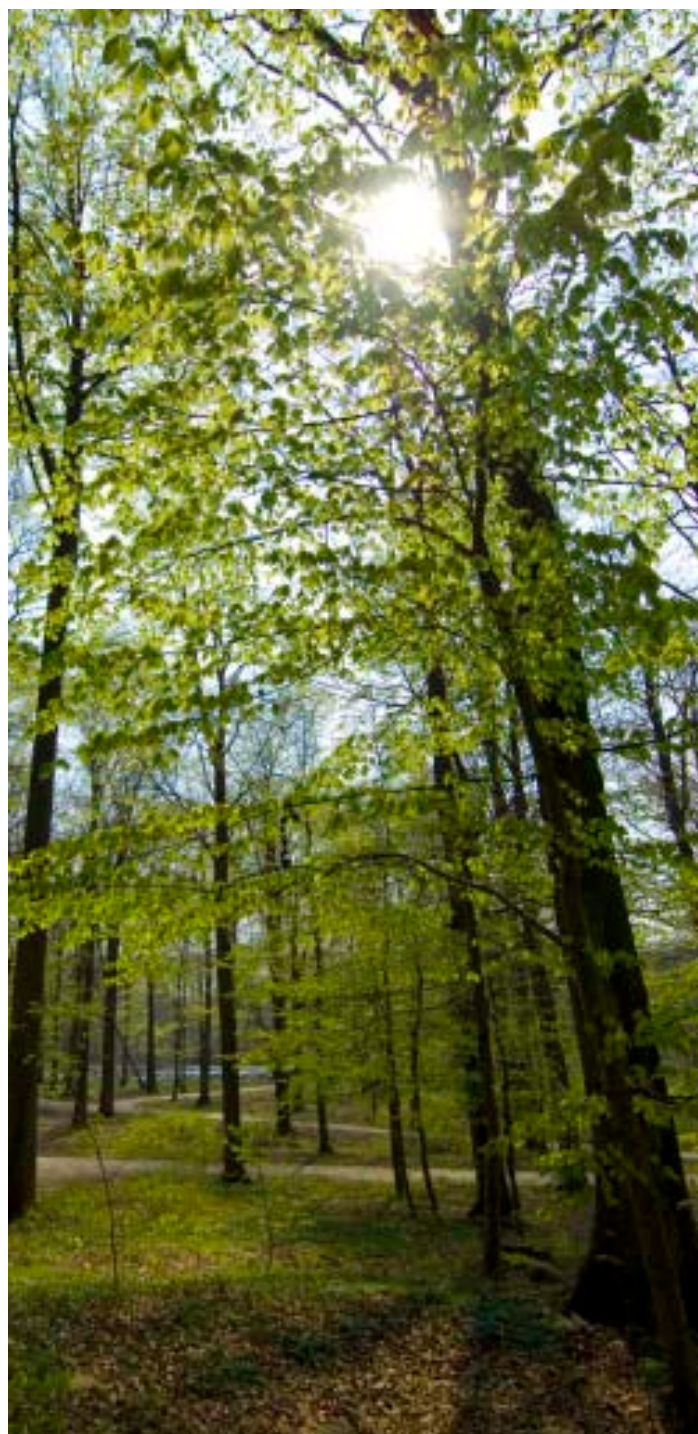
Foto Henrik Schurmann

Det er velkendt, at Danmark oprindeligt var et skovland, og at skovene efterhånden måtte vige for ild og økse. Den beretning skal ikke gentages her.

De fleste er vel også klar over, at diverse love og reformer, særlig fredskovforordningen af 1805, er baggrunden for, at vort skovareal er øget fra et historisk minimum på 2-3 % til nu ca. 12 % af landets samlede areal. Det er måske knap så velkendt, at dansk skovbrug også udviklede sig til verdens mest effektive målt i antal kubikmeter træ produceret per hektar og år. I al fald blev træmangelens spøgelse manet i jorden.

Succéshistorien har også sine negative sider:

- De få procent skov der var tilbage for 200 år siden var naturskov, dvs. at den udelukkende bestod af hjemmehørende træarter, som havde sået sig selv, om end den naturligvis var påvirket af mennesker og derfor ikke var urskov. Kun ca. 1 % heraf lever stadig op til definitionen på naturskov. Så trods den store tilvækst i skovarealet er tilbagegangen for de oprindelige skove fortsat.
- Skovarealets tilvækst skete først og fremmest på bekostning af den lysåbne natur på heder og overdrev og i klitter samt ved afvanding af moser og udtørring af søer.
- Skovene blev domineret af skygetræer, ikke mindst importerede nåletræer. Det var ikke blot til stor skade for de åbne naturtypers plante- og dyreliv, men i høj grad også for livet i de bevarede skove.
- Det nye, effektive skovbrug ensrettede skovnaturen efter landbrugstankegang med typisk med kun én træart i ensaldrende lige rækker på hver ”mark”.
- Sidst i udviklingen kom pesticiderne til og ”gartneriafgrøder” som juletræer og pyntegrønt, som er særlig pesticid- og gødningskrævende, blev tilladt på op til 10 % af den enkelte skovejendoms areal.

Ovenstående gav næppe grund til bekymring dengang vi endnu havde vældige strækninger med hede og overdrev, og hvor klitterne var en evig trussel om sandflugt. Og det har ikke blot været forstfolk som har frydet sig over vellykkede skovkulturer med hundredevis af værdifulde, ranke stammer på hver hektar. Sidegevinster som beskæftigelse, bedre jagt og læ for vinden var heller ikke at kimse ad.

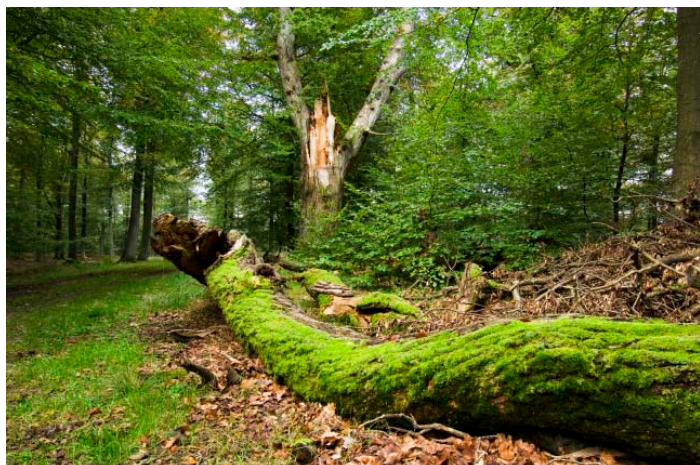
For en nutidig betragter med naturbriller på ville en typisk, østdansk skov i 1800-tallet endnu være et rent paradys. Selv om meget af skoven var blevet tæt og mørk ville det ikke være svært at finde steder med intakt flora og fauna. Der var stadig stykker med ældre tiders skov og dens driftsformer, der var stadig høslæt og græsning på skovengene, tørvemoserne var stadig våde og lysåbne med lyng og kæruld, og den omfattende tilbagegang for og endda uddøen af lyskrævende plante- og insektarter havde endnu ikke taget rigtig fart.

Efterhånden fik man dog stort set det hele med; de sidste rester af den lysåbne skovnatur, som det engang var uroksen med kollegers og senere bonden med husdyrs lod at vedligeholde, forsvandt under plan- tede træers skygge, og det livgivende vand blev ledt bort fra så godt som enhver lavning.

Længe inden den negative udvikling for skovnaturen havde nået sit maksimum var skovens økonomiske betydning begyndt at aftage. Skovens betydning for beskæftigelsen og for samfundets forsyning med energi og fremstillingsråstoffer er aftaget stærkt, og skovbrugser- hvervet bidrager nu med under 1 promille af bruttonationalproduktet. Samtidig har vi fået et fritidssamfund, hvor muligheder for rekrea- tion og oplevelser efterspørges i stigende grad, og for en meget stor del må tilvejebringes i skoven. Endelig er der øget fokus på skovens betydning for miljøbeskyttelse, grundvandsdannelse og ikke mindst bevaring af den biologiske mangfoldighed.

Der har derfor op gennem 1900-tallet i stigende grad været fokus på det flersidige skovbrug, som groft sagt hviler på 3 "ben":

- Fortsat træproduktion, men med større vægt på kvalitetstræ af hjemmehørende løvtræarter og med mere naturnære dyrknings- metoder.

Motiv fra Grib Skov hvor skoven flere steder får lov at passe sig selv. Døde stammer giver et rigt insektliv.

Traditionel skovdrift er ikke længere så vigtig.

- Bevaring, forbedring og genopretning af skovens natur- og miljø- mæssige og kulturhistoriske værdier.
- Større vægt på skovens betydning for friluftsliv, oplevelser og na- turformidling.

Det ændrede syn på skoven afspejles bl.a. i en række revisioner af Skovloven, og med Folketingets vedtagelse af Det Nationale Skov- program i 2002 blev det besluttet, at statsskovene fremover skal drives efter naturnære principper.

Og hvad går det så ud på? En måde at beskrive det rimelig kortfattet på er at forklare mantraet om de 3 V'er, som står for Vedvarighed, Variation og Vand:

- Vedvarighed betyder, at der skal være kontinuitet i skovens be- voksnings. Det kan måske nemmest forklares som det modsatte af plantagedrift, hvor en plantet bevoksning fældes helt ved sin økonomisk optimale alder og der plantes nye træer i lige rækker, ofte af en anden træart end den der før stod på arealet. I et vedva- rende skovsystem anvender man primært naturlig foryngelse fra skovens eget frøfald, og der fældes kun enkelttræer eller meget små arealer ad gangen. På denne måde forynges skoven i et mosa- ikagtigt og mere finmasket mønster i stedet for i store, firkantede afdelinger. Vedvarighed betyder også, at der overalt skal være træer, som får lov at leve til deres naturlige død, og at det døde ved herefter får lov at blive i skoven som levested for de mange nedbryderorganismer blandt især svampe og insekter.
- Variationen vil herefter øges, først og fremmest ved at der med tiden opstår blandingskove med flere træarter i for

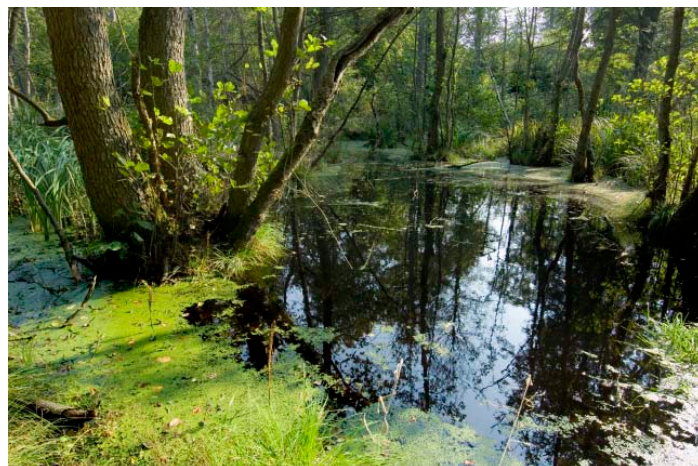
- skellige aldre fremfor ensaldrende monokulturer. Gamle "evighedstræer" og døde træer (såvel stående som liggende) vil i høj grad bidrage til variationen såvel visuelt som fordi, de understøtter en meget stor del af skovens biodiversitet. Som erstatning for de lysåbne flader, som hele tiden opstår og forsvinder igen ved plantagedrift, skal der etableres netværk af permanente lysninger, gerne forbundet af korridorer. Det kan bl.a. ske ved at genoptage driften af nogle af de mange skovenge, som har fandtes i de fleste skove. Det kan desuden fint kombineres med etablering af udsigter og pleje af fortidsminder, f.eks. ved rydning af gravhøje og deres nærmeste omgivelser.
- Vandet skal tilbage i skoven. Det er næppe nødvendigt her at argumentere for det gavnlige mht. øget variation i skovbilledet og forbedring af den biologiske mangfoldighed ved at (gen)etablere vådområder i form af søer og moser. At "holde på vandet", i stedet for at lede det hurtigst muligt ud af skoven via grøfter, kan desuden både medvirke til øget nedsivning og dannelse af grundvand og give en stødpudeeffekt, som udjævner afstrømningen i vandløb, så både vintererosion og sommerudtørring reduceres. De naturlige vandløb skal fortsat have frit løb, og mange steder betinger hensyn til naboarealer, veje og anlæg mm., at grøfter fortsat skal vedligeholdes. Men de fleste grøfter skal ikke længere renses op og de vil mange steder tilmed blive aktivt lukket. På den måde opstår nye vådområder både gradvis og i løbet af kort tid; typisk den første vinter.

I 2005 fremlagde Miljøministeriet med "Handlingsplan for naturnær skovdrift i statsskovene" (1) den konkrete plan for overgangen til naturnær skovdrift. Et hovedtræk i handlingsplanen er, at den foreskriver udlægning af såkaldte skovudviklingstyper overalt i statsskovene. En skovudviklingstype er et langsigtet mål for, hvordan et givet skovområde på sigt skal udvikle sig under hensyntagen til de naturgivne muligheder. Et par eksempler:

- En typisk skovudviklingstype i en vestjysk hedeplantage kan være "Skovfyr, birk og rødgran", som svarer til en skandinavisk blandet skov med de tre træarter i gruppevis mosaikstruktur og indblanding af især røn og bævreasp. I "Katalog over skovudviklingstyper i Danmark" (2) hedder det om en sådan skovs

Skoven har en stor rekreativ værdi.

Vandhuller giver et rigere liv i skoven - motiv fra Danstrup Hegn.

biologiske værdier: "Med sin lysåbenhed har denne skovtype et godt potentiale for at rumme hedelignende vegetation på sandjord vekslende med fattigkærsvegetation på tørvebund. De hovedsageligt hjemmehørende arter sikrer skovklimaet og skaber en stor variation af habitater for dyr og planter. Birken giver med sin relativt korte levetid gode muligheder for svampe, insekter og hulrugende fugle." Skovtypens rekreative værdi vurderes ligeledes relativt højt, mens potentialet for træproduktion er begrænset på grund af den magre jordbund. Der vil dog kunne produceres tømmer af gran og fyr samt flis.

- Et eksempel fra den øvrige del af landet øst for israndslinien kan være "Bøg med ask og ær", hvor foryngelsen sker naturligt i huller efter enkelttræer eller i små grupper. Forbilledet for skovens dynamik er Suserup Skov, som er en af vore længst urørte naturskove. Eg, avnbøg, lind og fuglekirsebær indgår også i skovtypen. Skovens biologiske værdier beskrives således: "Den bøgedomineerede løvskov udgør den naturlige vegetation i store dele af landet, og mange dyre- og plantearter er derfor tilknyttet denne skovtype. Der vil typisk udvikles en muldbundsflora med f.eks. lærkespore, bingelurt og anemone. Mosser, laver og insekter knyttet til bøg vil findes her. Bøgen er et godt redetræ for f.eks. rovfugle, spætter og hulrugende småfugle. Bøgens olden er fødegrundlag for mange arter. Askens knopper ædes af hjortevildtet. Frugterne fra avnbøg og fuglekirsebær værdsættes af fugle som f.eks. stær og kærnebidder." Skovtypen vurderes også højt med hensyn til rekreativ værdi og vedproduktion.

Der er i alt defineret og beskrevet 19 forskellige skovudviklingstyper, hvoraf de 4 er gamle driftsformer (stævningsskov, græsningsskov, skoveng) og urørt skov. Den særlig interesserede henvises til (2), hvor alle typerne er grundigt beskrevet og illustreret.

I hver enkelt skov vil der normalt blive udlagt adskillige skovudviklingstyper, og planlægningen heraf er i skrivende stund gennemført på 75 % af statskovarealet. Der vil naturligvis ofte være lang vej fra en plan er blevet lagt og til det endelige resultat kan siges at være opnået. Man behøver blot forestille sig en helt almindelig plantet granskov: Den har en uundgåelig "katastrofe" indbygget i sig, da den nødvendigvis må fældes på én gang, ellers gør storm eller insektangreb det for os med stort økonomisk tab. Her står man altså på et tidspunkt, som kan ligge årtier ude i fremtiden, med et nøgent areal. Et skovklima med læ, skygge og fugtighed skal bygges op på ny. Selvsåede pionértræer som birk vil næsten altid gøre det gratis over nogle årtier, og man nøjes derfor med at lave mindre plantninger med de træer, man ønsker i fremtiden. De vil så kunne vokse op og sprede frø til resten af arealet. Hvor der tidligere har ligget moser og søer, vil eventuelle grøfter normalt blive lukket, så vi kan få dem igen. Her kan der meget hurtigt opstå spændende natur, mens det kan tage flere trægenerationer at opnå den ønskede skovtype.

Andre steder er vi heldigvis langt tættere på målet, ikke mindst hvis vi allerede har gammel løvskov. Her kan man nøjes med at fælde enkelttræer og små grupper af træer, som har nået passende størrelse. Og man gør det kun, hvis det kan ske med økonomisk overskud. Skoven sår sig selv i de opståede huller, og når man senere tynder ud i den nye opvækst, kan man favorisere de træarter, man ønsker skal bidrage til en mere varieret skov.

Mere dødt ved, nye lysninger og vådområder kan opstå hurtigt, både af sig selv og med hjælp fra skovens folk. Men den store, gennemgribende forandring fra ensaldrende renbestande til mere naturnære blandingskove vil tage lang tid. Så vi vil få god tid til at vænne os

til de forandrede skovbilleder. Og man har lov at more sig lidt over følgende tanke: Ligesom vi i dag ønsker at genskabe fortidige skovbilleder med skoveng, stævningsskov og græsningsskov, ja sågar den lidt naive drøm om urskov ved sine steder at lade skoven urørt, så vil man måske engang i fremtiden ønske at genskabe billeder af 1800- og 1900-tallets kulturskov. Det kan derfor være en bedre idé allerede nu at bevare eksempler på den, ikke mindst søjlehaller af bøg.

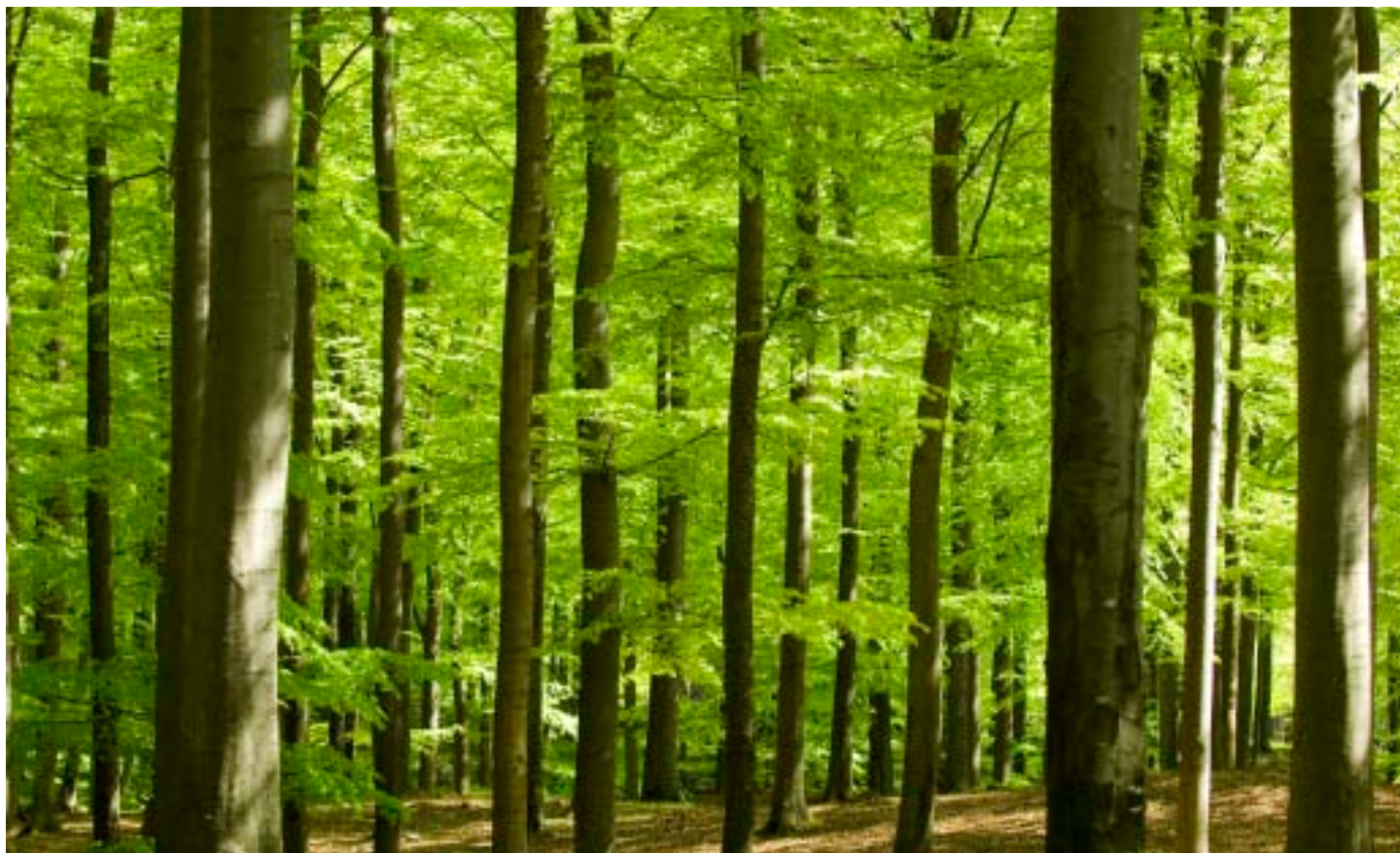
Videre læsning

Handlingsplan for naturnær skovdrift, herunder kataloget over skovudviklingstyper, udgør sammen med Skov- og Naturstyrelsens naturplejestrategi den overordnede politik for driften af Miljøministeriets arealer. De kan fås via følgende links:

http://www.naturstyrelsen.dk/Udgivelser/Aarstal/2005/Handlingsplan_naturaer.htm

<http://www.naturstyrelsen.dk/Udgivelser/Aarstal/2005/Katalog.htm>

<http://www.naturstyrelsen.dk/Udgivelser/Aarstal/1999/Naturplejestrategi.htm>

Bøgen danner søjlehaller - det er ikke oprindelig skov, men bestemt værd at bevare.